

Bonhoefferovo pojetí víry [1963]

Literatura o Bonhoefferovi 1. Bethge, E.: Dietrich Bonhoeffer – der Mensch und sein Zeugnis. Kirche in der Zeit 10, 141–155, 1955.

2. Bethge, E.: Dietrich Bonhoeffer. Person und Werk. Die Mündige Welt (I.), München 1955 2. A., s. 7–25; (= Ev. Theol. 15, 155–163, 1955).

3. Brunner, H. H.: Am Ende des religiösen Zeitalters. Versuch einer Standortbestimmung. Reformatio 4, 419–435, 1955.

4. Ebeling, G.: Dietrich Bonhoeffer. in: Kritik an der Kirche (hrsg. von H. J. Schultz), Stuttgart 1958, S. 313–318; (= in: Wort und Glaube, Tübingen 1960, S. 294–299).

5. Ebeling, G.: Die „nicht-religiöse Interpretation biblischer Begriffe“. ZThK 52, 296–360, 1955; (= Die mündige Welt II., München 1956, S. 12–73; = Wort und Glaube, Tübingen 1960, S. 90–160).

6. Grunow, R.: Dietrich Bonhoeffers Schriftauslegung. Die mündige Welt, (I.), München 1955 2. A; S. 62–76.

7. Hammelsbeck, O.: Zu Bonhoeffers Gedanken über die mündig gewordene Welt. Die mündige Welt (I.), München 1955 2. A., S. 46–61.

8. Harbsmeier, G.: Die „nicht-religiöse Interpretation biblischer Begriffe“ bei Bonhoeffer und die Entmythologisierung. Die mündige Welt II, München 1956, S. 74–91; (= Kirche und Verkündigung, Berlin 1960, S. 153–169).

9. von Hase, H. Chr.: Begriff und Wirklichkeit der Kirche in der Theologie Dietrich Bonhoeffers. Die mündige Welt, München 1955 2. A., S. 26–46; (= Ev. Theol. 15, 164–184, 1955).

10. Lochman, J. M.: Náš Dietrich Bonhoeffer. KR 22, 107–112, 1955.

11. Lochman, J. M.: Svědek drahé milosti. Ev. kalendář 1955, str. 78–84.

12. Lochman, J. M.: Svědek následování. in: Bonhoeffer, Následování, Praha 1962, str. 5–18.

13. Maechler, W.: Vom Pazifisten zum Widerstandskämpfer. Bonhoeffers Kampf für die Entrechteten. Die mündige Welt (I.), München 1955 2. A., S. 89–96.

14. Moltmann, J.: Herrschaft Jesu Christi und soziale Wirklichkeit nach Dietrich Bonhoeffer. ThEx 71 ... (?) München 1959.

15. Müller, D.: Dietrich Bonhoeffers Prinzip der weltlichen Interpretation und Verkündigung des Evangeliums. ThLZ 86, 721–744, 1961.

16. Müller, H.: Von der Kirche zur Welt. Leipzig 1961. (579 S.)

17. Müller-Gangloff, E.: Theologie für die mündige Welt. Dietrich Bonhoeffer und die geistesgeschichtliche Situation der Gegenwart. Die neue Furche 6, 525–530, 1952.

18. Schlingensiepen, H.: Zum Vermächtnis Dietrich Bonhoeffers. Die mündige Welt, (I.), München 1955 2. A., s. 96–106; (= Ev Theol. 13, 97–106, 1953).

19. Schönherr, A.: Bonhoeffers Gedanken über die Kirche und ihre Predigt in der „mündig“ gewordenen Welt. Die mündige Welt (I.), München 1955 2. A., s. 76–89; (= Ev. Theol. 15, 214–227, 1955).
20. Smolík, J.: Dietrich Bonhoeffer, Sanctorum communio. (Recense.) ThPř KR 22, 120–122, 1955.
21. -č- (Souček, J. B.): Dietrich Bonhoeffer: Widerstand und Ergebung. (Recense.) KR 19, 59–60, 1952.
22. Vogel, H.: Jesus Christus und der religionslose Mensch. Berlin 1955.
23. Godsey, J. D.: The Theology of Dietrich Bonhoeffer. London 1960. (299 p.)

1963

Pojetí víry u Dietricha Bonhoeffera má své zvláštní osudy, které pozoruhodným způsobem odrážejí celkový vývoj jeho theologického myšlení. Bonhoeffer vyšel z Bartha a změny v jeho pojetí víry je možno pochopit jenom jako důsledek nejvážnějšího kritického ověřování Barthovy theologie. Na přelomu dvacátých a třicátých let stojí Bonhoeffer plně na barthovských posicích. Je pozoruhodné sledovat, jak dochází po letech k pomalým změnám v jeho důrazech a jak po 14–15 letech vrcholí jeho základní myšlenkový obrat od Bartha, který můžeme ovšem v leckterém smyslu považovat za legitimní dovršení Barthova úsilí nebo ještě spíše za hluboké navázání na Bartha a současně radikální jeho dotažení a překonání.

A přece můžeme přinést doklady o tom, že už od samého počátku jsou v Bonhoefferově myšlení přítomny živé, aktuální, naléhavé ideje, které potom po letech nabývají vrchu nad tím, co Bonhoeffer přijal z cizí koncepce. A tu musíme zdůraznit, že jde o doklady neobyčejné důležitosti, neboť tady v celém tom vývoji nejde jenom o střetnutí rozmanitých idejí a dvojí myšlenkové orientace v jejich přesvědčivosti, v jejich vnitřní logičnosti a theoretické nosnosti. Šlo mnohem o víc: obojí theoretická orientace byla prověřena v strhujícím závěru Bonhoefferovy životní praxe, tu nešlo jen o pročištění myšlenkové, ale o drsné přezkoušení únosnosti (či lépe nosnosti) theologických posic uprostřed nejtěžších zkoušek celého theologova životního zaměření a stylu. Jakým nepochopením je vyložit „civilní interpretaci“ jako svědectví beze slov tam, kde už vše bylo řešeno a kde už není naděje, že by mohlo být řečeno cosi nového. Poslední necelé dva roky Bonhoefferova života jsou poznamenány neutuchajícím úsilím o nalezení nových slov, o položení základů pro nové pochopení a nový výraz pro to, co je třeba říci tomuto věku a co není dovoleno smlčet. Pozor: když byl Bonhoeffer v kriminále, byly prověřovány právě jeho theologické posice, nikoli životní odolnost především. Bonhoeffer se nikdy neocitl životně zcela na dně, vykořeněn ze vší vnější lidskosti v absurdních, nelidských poměrech koncentračního tábora, kde už pro myšlenky ani pro jejich prověřování není ani času, ani místa. Bonhoefferovy dopisy a poznámky, jak je známe ze spisu „Widerstand und Ergebung“, jsou zřetelným dokladem toho, že pro Bonhoeffera bylo vězení hlubokou a ostrou prověrkou theologickou, nikoli na první místě morální. Tak on to chápal a proto ty theologické důsledky. Nic by nebylo pravděpodobnější a pochopitelnější, než

kdyby se stáhl na své nejzákladnější posice a kdyby čelil obtížnosti a těžkosti vnější situace v úkrytu do hlubin svého starého přesvědčení, své staré víry. A přece to Bonhoeffer nedělá. V této krajní situaci se nestahuje do obrany, ale připravuje útok. Necouvá ze svých starých posic, ale vyráží kupředu a dobývá posic nových. Je přesvědčen, že to činí pro církve, že se po čase ukáže, jak důležité to jsou nové posice. Ohledává znovu a znovu terén, dostává se ke kořenům života moderního lidstva a tam začíná zápasit o nové poselství, o novou interpretaci.

8.8. 1963